

Útskriftarfær

Jón Eyjólfur Jónsson, öldrunarlæknir, sendi lítið verk efni sem snýst um lýsandi heiti til að nota við flokkun sjúklinga í vistunarkerfi stofnunar. Forsendur verkefnisins voru ekki fyllilega tilgreindar, en grunnhugmyndin er væntanlega sú að vistunarkerfið geti innihaldið upplýsingar um áfanga á meðferðarferlinum. Helsti áfanginn er auðvitað sá að sjúklingur hafi fengið nauðsynlega meðferð og sé tilbúinn til brottfarar. Því ástandi sagði Jón Eyjólfur að sænsk kerfi lýstu með orðinu „**klíníkfárdig**” og spurði hvort ekki væri hægt að kalla slíka sjúklinga **ferðbúna**. Þá taldi hann þörf fyrir kerfisheiti sem aðgreindu þá sjúklinga, sem ættu að fara á aðrar deildir sömu stofnunar, frá þeim sem ekki væri meira fyrir að gera og væru því útskriftarfærir.

Undirritaður tók sér nokkra daga eftir sumarfríð til að verða **íðorðafær** og sá fljótt að lausnin fólst í því að búa til samsett heiti með lýsingarorðinu **fær** sem viðskeyti. Sá sem er tilbúinn til útskriftar er þannig **útskriftarfær**, sá sem er tilbúinn til flutnings er **flutningsfær** og sá sem er tilbúinn í eftirlit á göngudeild er **göngudeildarfær**. Margar fleiri samsetningar má hugsa sér, svo sem **aðgerðarfær**, endurhæfingarfær og dagdeildarfær. Þessi kerfisheiti útiloka ekki að ferðbúinn sjúklingur sé einnig nefndur **ferðafær**.

Bæklunaraðgerð

Þjarki Karlsson, bæklunarlæknir á Akureyri, lagði fram verkefni sem í fyrstu virtist erfitt. Hann var að fást við heiti á nýrri bæklunaraðgerð. Hún felst í því að sprautað er sérstöku gerviefni inn í liðbol hryggjar til að líma beinbrot eða til að lagfæra liðbolssamfall eða skekkju eftir brot. Aðgerðin hefur fengið tvö heiti eftir því hvort einungis stefnt er að því að *festu eða líma beinbrotið*, **vertebroplasty**, eða hvort einnig á *að laga og þenja út skakkan og samfallinn liðbol*, **kyphoplasty**.

Cementum

Efnið hefur fengið enska samheitið **cement**. Það er talið dregið af latneska orðinu **caedimentum**, sem upphaflega var notað um hrjúfa steina og beinbrot í steinnámum fornaldar. Síðar breyttist stafsetningin og merkingin tók tilfærslu þannig að **cementum** var notað um ýmislegt það sem bindur eða límir hluti saman og þá sérstaklega um **steinlím**. Í orðabókum kemur fram að samheitið **cement** er notað um ýmis náttúruleg efni sem verða steinhörð við að þorna og um ýmis gerviefni sem harðna eftir tiltekna efnafraðilega blöndun. Íðorðasafn lækna gefur þýðingar á enska orðinu **cement**: 1. *lím*. 2. *tannfylling*. 3. *tannlím*. Í því sambengi má minna á heiti úr líffærafræð-

inni: **enamelum**, *glerungur*, **dentinum**, *tannbein* og **cementum**, *beinungur*. Æskilegt væri nú að bæta við fjórðu þýðingunni á **cement**: 4. *beinlím*.

Plasty

Orðhlutinn **-plasty** kemur fyrir í mörgum aðgerðahaitum, einkum þeim sem falla undir **lýtalögum**, **plastic surgery**. Uppruninn er úr grísku, sögnin **plassein** merkir að forma eða móta og lýsingarorðið *plastos* merkir *formaður eða mótaður*. Af þeim sökum hefur orðhlutinn **plasty** verið notaður um *skurðaágerðir til að lagfæra sköpulagsgalla eða byggja upp form eða starfsemi líkamshluta* (læknisfræðiorðabók Stedmans). Þessum orðhluta er þannig sérstaklega ætlað að vísa í **lögum** eða *mótun líkamshluta*.

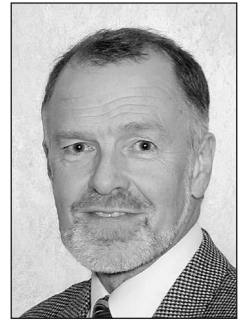
Undirritaður lagðist í grúsk og skoðaði þau aðgerðahaiti í Íðorðasafni lækna, sem enda á **-plasty**, býsna vandlega. Langoftast er notað íslenska heitið **lögum**, en einnig **sköpun** eða **gerð**. Þá eru nokkrum sinnum notuð almennu heitin **aðgerð** eða **viðgerð**, og einstöku sinnum sértæku heitin **ágræðsla**, **bætting**, **götun**, **ígræðsla** og **skipti**.

Hryggjarlögum

Orðhlutinn **vertebro-** vísar í hryggjarlið: *Eitt þeirra þrjátíuogþriggja beina sem mynda hrygginn*. Orðhlutinn **kypho-** vísar hins vegar í *herðakistil eða kryppu*. Með þessu verður ekki erfitt að þýða fyrrgreind heiti á íslensku. **Vertebroplasty** verður þannig **hryggjarliðslögum** og **kyphoplasty** verður **herðakistilslögum** eða **kryppulögum**. Heitin segja þó ekkert um aðferðina sem beitt er, innsprautun beinlímsins. Þó búa megi til nákvæm heiti sem lýsa aðferðinni, leggur undirritaður til að menn forðist löng og margsamsett heiti og að aðferðin verði táknuð með annarri hvorri viðbótinni: **með beinlími** eða **með beinlímingu**.

Viðbrögð óskast

Í nokkrum síðustu pistlum hefur verið kallað eftir viðbrögðum lækna við tillögum að íslenskum heitum. Viðbrögð hafa stundum lítil orðið. Nú skulu nokkrar beiðnir ítrekaðar: **erythema nodosum** (158. pistill), **vegetative state** (155. pistill), **exposure** (153. og 141. pistill), **sentinel node** (152. pistill), **breast conserving surgery** (152. pistill), **skimun**, **kembileit** (149. pistill), **þrækonditionering** (147. pistill), **eintala**, **fleirtala** (145. og 142. pistill), **cruroplastic**, **fundoplication** (143. pistill), **retinitis pigmentosa** (142. pistill), **komuskrá**, **sjúrnall** (141. pistill) og **thyrotropin** (140. pistill).

Jóhann Heiðar
Jóhannsson

johannhj@landspitali.is